

- *Сучасні світосистемні трансформації та стратегічні пріоритети зовнішньої політики України (доповідач — доктор історичних наук А.І. Кудряченко)*
- *Про нагородження відзнаками НАН України та Почесними грамотами НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України (доповідач — академік НАН України В.Л. Богданов)*
- *Кадрові та поточні питання*

ІЗ ЗАЛИ ЗАСІДАТЬ ПРЕЗИДІЇ НАН УКРАЇНИ 17 січня 2018 року

На засіданні Президії НАН України 17 січня 2018 року члени Президії НАН України та запрошені заслухали наукову доповідь директора Державної установи «Інститут всесвітньої історії НАН України» доктора історичних наук **Андрія Івановича Кудряченка** про сучасні світосистемні трансформації та стратегічні пріоритети зовнішньої політики України (стенограму див. на с. 13).

На рубежі тисячоліть світова спільнота переживає радикальні політичні, економічні, соціальні, духовні та екологічні зміни, стикнувшись із низкою безпрецедентних глобальних викликів, зокрема з проблемами виживання, системної трансформації, модернізаційного та цивілізаційного розвитку. Особливості сучасних системних геополітичних змін потребують глибокого наукового осмислення з метою оптимізації стратегічних пріоритетів зовнішньої політики України та розроблення оптимальних цілей і стратегій національного розвитку і національної безпеки.

Припинення наприкінці ХХ ст. міжсистемної конфронтації привело до піднесення ролі США як світового лідера, змін у системі міжнародних відносин та геополітичній конфігурації планети. Характерним для сучасних світосистемних трансформацій є посилення глобалізації, інтеграції, регіоналізації, зміцнення позицій одних держав і союзів та ослаблення інших. Попри труднощі, пов'язані з несприятливою світовою кон'юктурою і вогнищами конфліктів у різних регіонах планети, ЄС залишається зразком міждержавної інтеграції і зберігає потужний гравітаційний вплив на геополітичну стратегію європейських країн. Проте зберігається розбіжність інтересів у політичній, економічній, безпековій та інших сферах різних країн і в Європі, і на планеті в цілому, що зумовлює протистояння між ними на світовому та регіональному рівнях і, як наслідок, посилення світової нестабільності, виникнення збройних конфліктів, зниження ефективності діяльності, насамперед у

Виступ доктора історичних наук Андрія Івановича Кудряченка

безпековій сфері, таких міжнародних організацій, як ООН та ОБСЄ.

Аналіз основних тенденцій розвитку сучасної світової системи показує, що формується нова структура світового устрою, яка включатиме поряд з євроатлантичним регіоном (США та ЄС) нові регіональні об'єднання з потужними центрами тяжіння, такими як Китай, Індія, Бразилія, Росія та ін. З огляду на послаблення лідерства США і ЄС у подоланні міжнародних криз дедалі актуальнішим стає переосмислення їх ролі на міжнародній арені.

Динамічні глобальні зміни ставлять перед Україною нові вимоги до вирішення на основі наукового аналізу та прогнозування проблеми її інтеграції до сучасного світу. Ця тематика є пріоритетним напрямом наукових досліджень таких установ НАН України, як Інститут всесвітньої історії, Інститут історії України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса. За останні роки їх співробітники зробили істотний внесок у дослідження сучасних світосистемних трансформацій, тенденцій розвитку цивілізаційних процесів в умовах глобалізації, причин, сутності та наслідків глобальних і регіональних конфліктів, концептуальних засад соціально-економічних перетворень транзитивних країн і України. Фахівці Інституту всесвітньої історії та Інституту історії України проаналізували стан відносин України з державами, визначеними як

стратегічні партнери, обґрунтували пріоритети у відносинах із США, країнами ЄС та іншими стратегічно важливими країнами.

В Інституті всесвітньої історії НАН України започатковано підготовку унікального енциклопедичного видання «Країни світу і Україна». У 2017 р. вийшов друком перший том енциклопедії, в якому висвітлено особливості історичного поступу країн Північної, Західної і Південної Європи та місце українського народу і нашої держави у світових культурно-цивілізаційних процесах. За результатами досліджень фахівців цієї установи видано численні колективні та авторські монографії (див. стенограму).

Деякі важливі аспекти сучасної світової динаміки, зокрема характер цивілізаційних змін та вплив цивілізаційної специфіки на перебіг міжнародних відносин, вивчають в Інституті політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України. Науковцями цієї установи видано із зазначеної проблематики монографії «Партнерський потенціал України: становлення і реалізація», «Адаптація України до переходу світ-системи від одно- до багатополюсності», «Етнополітичний конфлікт у Придністров'ї в контексті українсько-молдовських міждержавних відносин», «Великий цивілізаційний взрив на рубежі ХХ–ХХІ століть», «Етнічність у міжнародній системі». Крім того, за участі цього Інституту підготовлено національні доповіді «Національний суверенітет України в умовах глобалізації» та «Цивілізаційний вибір України: парадигма осмислення і стратегія дії».

Тематика всесвітньої історії, зокрема міжнародних відносин і зовнішньої політики України та зарубіжних держав, активно розробляється в Інституті історії України НАН України у відділі історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України під керівництвом члена-кореспондента НАН України С.В. Віднянського. Науковці цього відділу підготували енциклопедичний словник-довідник «Україна в міжнародних відносинах» у 6 випусках (2009–2016), анотовану історичну хроніку міжнародних відносин «Зовнішня політика

України в умовах глобалізації» у 4 випусках (2004—2017). Видано також низку індивідуальних монографій: «Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем» та «Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу», «Українці в Румунії та румуни в Україні: проблеми минулого та сучасне становище», «Об'єднана Німеччина: від «Боннської» до «Берлінської» республіки», «“Епоха Квасневського” в зовнішній політиці Республіки Польща», «Велика Британія в системі європейської зовнішньої і безпекової політики» та ін.

Науковці НАН України активно співпрацюють з органами державної влади, міністерствами і відомствами у підготовці аналітичних і прогностичних матеріалів з проблематики міжнародних відносин, взаємин України з країнами світу, вивчення їх досвіду в контексті суспільно-політичного реформування і системної модернізації нашої країни. Розроблено рекомендації щодо двосторонніх та багаторонніх відносин з провідними державами світу, пріоритетними зовнішньополітичними партнерами, країнами і регіонами так званої процвітаючої периферії, окреслено напрями спільної міжнародної активності.

В обговоренні доповіді взяли участь академік НАН України Б.Є. Патон, завідувач відділу Інституту історії України НАН України член-кореспондент НАН України С.В. Віднянський, заступник директора департаменту країн Близького Сходу та Африки Міністерства закордонних справ України Ю.А. Пивоваров, заступник директора Національного інституту стратегічних досліджень кандидат історичних наук В.М. Яблонський, академік-секретар Відділення історії, філософії та права НАН України, директор Інституту історії України НАН України академік НАН України В.А. Смолій, заступник міністра освіти і науки України доктор фізико-математичних наук М.В. Стріха, голова Північно-Східного наукового центру НАН України та МОН України, генеральний директор Державної наукової установи

«Науково-технологічний комплекс «Інститут монокристалів» НАН України» академік НАН України В.П. Семиноженко, директор Головної астрономічної обсерваторії НАН України академік НАН України Я.С. Яцків, почесний директор Інституту археології НАН України академік НАН України П.П. Толочко.

У виступах відзначалося, що провідну роль у розробленні цієї тематики відіграють зазначені академічні установи. Їх співробітники підготували значну кількість ґрунтовних наукових праць, у яких розкрито різнопланові аспекти входження країни у світове співтовариство, здійснюється оперативне надання пропозицій до органів державної влади та зовнішньополітичного відомства України з актуальних питань міжнародних відносин. Було підкреслено значущість змін, які відбуваються у світі і ставлять перед академічною наукою кардинально нові завдання, зокрема щодо всебічного осмислення шляхів адаптації та інтеграції України до сучасного світу, розроблення механізмів взаємодії органів державної влади і організацій громадянського суспільства у просуванні стратегічних пріоритетів зовнішньої політики держави. Висловлено думку, що на нинішньому етапі необхідно поглибити дослідження широкого спектра глобальних змін, тенденцій розвитку цивілізаційних процесів, проблем і перспектив зміцнення позицій України на міжнародній арені.

Президія НАН України наголосила, що з огляду на важливість сучасних світосистемних змін та їх врахування для формування стратегічних пріоритетів зовнішньої політики України необхідно розширити дослідження історії зарубіжних держав і сучасних глобальних соціально-економічних, політичних зрушень, насамперед інтеграційних процесів, з метою розроблення більш ґрунтовних пропозицій щодо зовнішньої та безпекової політики України. Особливого значення сьогодні набуває розширення співпраці академічних інститутів з іншими науковими установами, зокрема Національним інститутом стратегічних досліджень, вищими навчальними закладами, Міністерством закордонних справ України.

За результатами обговорення було ухвалено відповідний проект постанови.

* * *

Члени Президії НАН України розглянули також низку поточних питань:

- затвердили плани редакційної підготовки та випуску видавничої продукції Державним підприємством «Науково-виробниче підприємство «Видавництво «Наукова думка» НАН України» та Видавничим домом «Академперіодика» НАН України за бюджетні кошти у 2018 році;
- заслухали інформацію про засідання Національної ради України з питань розвитку науки і технологій під головуванням Прем'єр-міністра України В.Б. Гройсмана;
- прийняли рішення про оголошення конкурсу на заміщення посад керівників наукових установ Секції фізико-технічних і математичних наук НАН України, Секції хімічних і біологічних наук НАН України, Секції суспільних і гуманітарних наук НАН України, директорів наукових центрів НАН України та МОН України і керівника Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України;
- підбили підсумки оцінювання ефективності діяльності окремих наукових установ НАН України в 2016 р. за методикою, схваленою й рекомендованою до апробації постановою Президії НАН України від 03.02.2016 № 22, та затвердили звіт і рекомендації відповідної Постійної комісії НАН України;
- схвалили проект Порядку використання коштів державного бюджету, передбачених у державному бюджеті Національній академії наук України для підтримки розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень, за бюджетною програмою «Підтримка розвитку пріоритетних напрямів наукових досліджень»;
- заслухали інформацію про розмір стипендій Президента України для молодих учених на 2018 рік;
- призначили керівником проекту науково-дослідних робіт «Нейродегенеративні, запальні та тромбогенні прояви атеросклерозу в моделі *in vivo*» наукового співробітника Інституту біохімії ім. О.В. Палладіна НАН України кандидата біологічних наук В.О. Чернишенка;
- визначили терміни проведення Загальних зборів НАН України по виборах дійсних членів (академіків) і членів-кореспондентів Національної академії наук України;
- розглянули питання про хід виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 № 992-р «Про затвердження плану заходів щодо відзначення 100-річчя Національної академії наук»;

- ухвалили Положення про Пам'ятну відзнаку на честь 100-річчя Національної академії наук України та опис її нагрудного знака, а також погодили рішення про заснування Ювілейної почесної грамоти;
- затвердили план підготовки питань для розгляду на засіданнях Президії НАН України у 2018 р.;
- підтримали пропозицію щодо вирішення питання про належний догляд за місцем поховання Івана Пулюя (м. Прага, Чехія).

* * *

Крім того, Президія НАН України ухвалила низку організаційних і кадрових рішень.

Погоджено кандидатуру:

- доктора фізико-математичних наук **Павленка Якова Володимировича** на посаду завідувача відділу фізики субзоряних та планетарних систем Головної астрономічної обсерваторії НАН України;
- кандидата фізико-математичних наук **Ульянова Олега Михайловича** на посаду завідувача відділу декаметрової радіоастрономії Радіоастрономічного інституту НАН України;
- доктора фізико-математичних наук **Козловського Михайла Павловича** на посаду головного наукового співробітника Інституту фізики конденсованих систем НАН України.

Відзнакою НАН України «За наукові досягнення» нагороджено:

- завідувача відділу Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України члена-кореспондента НАН України **Познякова Валерія Дмитровича** за багатолітню плідну наукову, науково-організаційну і педагогічну працю та вагомий особистий внесок у розроблення новітніх технологічних процесів зварювання високоміцних сталей.

Відзнакою НАН України «За підготовку наукової зміни» нагороджено:

- члена-кореспондента НАН України **Савчука Володимира Сафроневича** за багатолітню плідну наукову і науково-організаційну діяльність та вагомий особистий внесок у підготовку висококваліфікованих наукових кадрів у галузі сучасної політичної економії та економічної теорії.

Відзнакою НАН України «За професійні здобутки» нагороджено:

- провідного наукового співробітника Інституту фізики конденсованих систем НАН України доктора фізико-математичних наук, професора **Кориневського Миколу Антоновича** за багаторічну плідну працю вченого і педагога та вагомий творчий здобуток у галузі

теорії конденсованих систем і фазових переходів у різноманітних речовинах;

- провідного наукового співробітника Інституту електрозварювання ім. Є.О. Патона НАН України доктора технічних наук **Лабури Тетяну Михайлівну** за багаторічну плідну творчу працю та значний особистий внесок у наукове дослідження проблем зварюваності нових високоміцних алюмінієвих сплавів;

- провідного наукового співробітника Інституту проблем матеріалознавства ім. І.М. Францевича НАН України доктора хімічних наук, професора **Лавренка Володимира Олексійовича** за багаторічну плідну працю вченого і педагога та вагомий творчий здобуток в дослідженнях високотемпературної і електролітичної стійкості композиційних матеріалів.

Подякою НАН України відзначено:

- директора Інституту чорної металургії ім. З.І. Некрасова НАН України доктора технічних наук **Бабаченка Олександра Івановича** за багаторічну плідну наукову і науково-організаційну діяльність та вагомий

особистий внесок у розвиток вітчизняної металургійної галузі промисловості.

Почесною грамотою Президії НАН України і Центрального комітету профспілки працівників НАН України нагороджено:

- головного наукового співробітника Інституту проблем моделювання в енергетиці ім. Г.Є. Пухова НАН України доктора технічних наук, професора **Самойлова Віктора Дмитровича** за багаторічну плідну працю вченого і педагога, вагомий особистий внесок у розроблення і впровадження гібридних моделюючих та керуючих систем для різних галузей народного господарства;

- завідувача Сектору експлуатації Відділу технічного забезпечення Управління справами НАН України **Петрука Володимира Васильовича** за багаторічну сумлінну, відповідальну працю та вагомий особистий здобуток у професійній діяльності.

За матеріалами засідання підготувала О.О. Мележик